

Brüssel, 17.1.2018
COM(2018) 23 final

2018/0007 (NLE)

Ettepanek:

NÕUKOGU SOOVITUS,

milles käsitletakse ühiste väärtuste, kaasava hariduse ja õpetamise Euroopa mõõtme edendamist

{SWD(2018) 13 final}

SELETUSKIRI

1. ETTEPANEKU TAUST

• Ettepaneku põhjused ja eesmärgid

President Juncker rõhutas oma 2017. aasta kõnes Euroopa Liidu olukorra kohta järgmist: „Euroopa ei ole kunagi tähendanud üksnes ühtset turgu, üksnes raha ega eurot. Alati on olnud tähtsamal kohal väärtused“¹. Sama mõtet on väljendatud ka Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklis 2: „Liit rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine. Need on liikmesriikide ühised väärtused ühiskonnas, kus valitsevad pluralism, mittediskrimineerimine, sallivus, õiglus, solidaarsus ning naiste ja meeste võrdõiguslikkus.“

Need ühised väärtused on liikmesriikide demokraatia alustalad ja kajastavad seda, kes me oleme. Neist väärtustest ongi kokku pandud meie liit, mis ühendab riike, kogukondi ja inimesi ainulaadse poliitilise projekti raames, mis on teinud võimalikuks Euroopa pikima rahuperioodi. See ulatub Euroopa sügavaimatest lahkkelide ületamisest kohe pärast Teist maailmasõda kuni Euroopa ühendamiseni Kesk- ja Ida-Euroopa riikidega pärast 1989. aastat. Rahumeelne, sotsiaalne ja demokraatlik liit on ehitatud väärtustele, mis ei kehti mitte ainult Euroopas, vaid on väärtused, mis esindavad Euroopa Liitu maailmas.

Aruteludokumendis Euroopa sotsiaalse mõõtme kohta rõhutatakse, et „maailma mastaabis on kogu Euroopa jõukas heaolupiirkond. Siinne sotsiaalkaitse on maailmas kõrgeimal tasemel ning kõrged on ka heaolu-, inimarengu- ja elukvaliteedinäitajad“². Liit küll kogeb praegu kiiret kasvu ning töötus on pärast 2009. aastat madalaimal tasemel, kuid kui küsida tulevikuväljavaadete kohta, väljendavad paljud ärevust ja muret, eelkõige järgnevate põlvkondade pärast. Euroopa Liidu ja liikmesriikide ees on palju probleeme, nende hulgas populism, ksenofoobia, lõhestav natsionalism, diskrimineerimine, võltsuudiste ja valeteabe levik ning ka radikaliseerumine. Need nähtused võivad kujutada tõsist ohtu meie demokraatia vundamendile, õhnestada usaldust õigusriigi põhimõtete ja demokraatlike institutsioonide suhtes ning suruda alla üldist ühtekuuluvustunnet Euroopa ühiskondade sees ja vahel.

Meie demokraatia saab toimida vaid siis, kui see on õiguspärane kodanike silmis, kelle teenistuses see on, seda nii riikide kui ka liidu kui terviku seisukohast. On aga muret tekitavaid märke sellest, et vajalikud teadmised meie ühistest väärtustest ning riikide ja Euroopa demokraatiast ei ole piisavalt juurdunud, mille tagajärjeks võib olla meie demokraatia lahustumine ning meie ühiskondade sidususele avalduvad ohud nii liikmesriikides kui ka ELis tervikuna. Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 sätestatud ühiste väärtuste edendamine on ülioluline meie riikide demokraatia tugevdamiseks ja meie liidu toetamiseks.

Kvaliteetne ja kaasav haridus ja koolitus kõikidel tasanditel on vajalik sotsiaalse liikuvuse ja kaasatuse tagamiseks ning aitab jagada meie kodanikele teadmisi ja oskusi, millega tööturul edukalt toime tulla, samuti aitab haridus kaasa kriitilise mõtlemise pädevuste edendamisele ja meie ühiste väärtuste süvendatud mõistmisele.

¹ Kõne olukorrast Euroopa Liidus, 13. september 2017 — https://ec.europa.eu/commission/state-union-2017_et.

² Vt aruteludokumenti Euroopa sotsiaalse mõõtme kohta, COM/2017/0206 final, https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/reflection-paper-social-dimension-europe_et.pdf

Osas liikmesriikides hõlmab haridus riiklikku kodanikuõpetust. Kodanikuõpetuse programmides võidakse selgitada põhjuseid, miks liikmesriigid on vabatahtlikult valinud koostöö ja ühinemise Euroopa Liiduga. Vähesed teadmised Euroopa Liidu tekkeloost, selle loomise põhjustest ja peamistest toimetehhanismidest soodustavad valetabe levikut ja takistavad informeeritud seisukohtade kujunemist liidu tegevuse kohta. Lisaks on teadmised sotsiaalsest, religioosest ja kultuurilisest mitmekesisusest, pärandist, traditsioonidest ning oma riigi, teiste liikmesriikide ja teiste maailma riikide poliitilisest olukorrast väga olulised vastastikuse austuse, mõistmise ja koostöö jaoks nii liikmesriigis endas, liikmesriikide vahel kui ka maailmas tervikuna.

Kodanikuõpetus aitab kaitsta demokraatiat kõikidel tasanditel ning omakorda aitab kaasa ühtekuuluvustunde tugevdamisele Euroopa tasandil.

Käesolev soovitus on rajatud neljale eesmärgile: ühiste väärtuste edendamine hariduse kõikidel tasanditel, veelgi kaasavama hariduse edendamine, õpetamise Euroopa mõõtme tugevdamine asjaomaseid riiklikke õigusi kahjustamata ning samuti õpetajate ja õpetamise toetamine. Soovitusena innustatakse liikmesriike ja komisjoni jagama häid tavasid ja teavet ning töötama välja poliitikat nii riiklikul kui ka ELi tasandil. Liikmesriikide panus on olemuselt vabatahtlik ja iga liikmesriik otsustab ise, millise lähenemise meetmete rakendamiseks valib.

Et toetada nende eesmärkide saavutamist ja liikmesriikide tegevust, astub komisjon samme suurendamiseks koolidevahelist virtuaalset suhtlemist, eelkõige eTwinningu võrgustiku kaudu, ning soodustamiseks õpirännet programmi „Erasmus+“ raames. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide vahendusel saab toetada õpetajakoolitust või sellise taristu rahastamist, mis võimaldab kaasavat haridust.

• Taust

Käesolev soovitus toetub [Pariisi deklaratsioonile kodanikuaktiivsuse ning vabaduse, sallivuse ja mittediskrimineerimise ühiste väärtuste edendamise kohta hariduse kaudu](#), mis võeti vastu ministrite mitteametlikul kohtumisel Pariisis 17. märtsil 2015. Pariisi deklaratsioonis kutsusid haridusministrid üles tegutsema valitsuse kõikidel tasanditel, et tugevneks hariduse roll kodanikuaktiivsuse ja ühiste väärtuste edendamisel, et süveneks sotsiaalne sidusus ning et noortel aidataks kujuneda meie mitmekesise ja kaasava ühiskonna vastutustundlikeks, avatud meelega ja aktiivseteks liikmeteks³. Samuti määrasid ministrid kindlaks neli üldist eesmärki koostööks ELi tasandil.

- Tuleb tagada, et lapsed ja noored omandaksid sotsiaalsed, kodaniku- ja kultuuridevahelised pädevused, edendades demokraatlikke väärtusi ja põhiõigusi, sotsiaalset kaasamist ja mittediskrimineerimist ning kodanikuaktiivsust.
- Tuleb rõhutada kriitilist mõtlemist ja meediapädevust, eelkõige interneti ja sotsiaalmeedia kasutamise puhul, et areneks vastupanu lahkavamu loovatele tekstidele, polariseerumisele ning ajupesule.
- Tuleb soodustada ebasoodsas olukorras olevate laste ja noorte haridust, tagades, et nende vajadusi võetakse haridus- ja koolitussüsteemides arvesse.
- Tuleb edendada kultuuridevahelist dialoogi kõigi õppevormide kaudu ning koostöös teiste asjakohaste poliitiliste strateegiate ja sidusrühmadega.

³ Pariisi deklaratsioon, 17. märts 2015 - http://ec.europa.eu/education/news/20150316-paris-education_et.

Käesolev soovitus on jätk tööle, mida alustati komisjoni *teatisega, millega toetati vägivaldse äärmusluse viiva radikaliseerumise ennetamist*⁴ ja mis võeti vastu pärast Euroopas toimunud terrorirünnakuid. Teatistes rõhutati hariduse tähtsust radikaliseerumise ohuga kokkupuutuvate noorte leidmisel, nende turvalisuse tagamisel ja radikaliseerumise algpõhjuste kõrvaldamise tõhustamisel.

Lisaks kinnitatakse Rooma 25. märtsi 2017. aasta [deklaratsioonis](#)⁵, et liit peaks olema koht, „kus noored saavad parima hariduse ja koolituse ning võivad õppida ja leida tööd kogu kontinendil,“ ning, „kus hoitakse alal meie kultuuripärandit ja edendatakse kultuurilist mitmekesisust“.

[Valges raamatus Euroopa tuleviku kohta](#)⁶ rõhutab komisjon väärtuste rolli ühise ajaloo loomisel: „Me ei tohi kunagi unustada eelmiste põlvkondade toodud ohvreid. Inimvääriskus, vabadus ja demokraatia saavutati raskelt ning neist ei tohi kunagi loobuda. Kuigi kõik tänased eurooplased ei suhtu rahu säilitamise vajadusse nii nagu nende vanemad või vanavanemad, ühendavad need põhiväärtused meid endiselt.“ Seda arusaamist toetatakse veelgi mõttega, et 70 aastat kestev rahu annab tunnistust meie ühistest väärtustest ja vastastikusest mõistmisest.

Komisjon tuletas [aruteludokumendis üleilmastumise ohjamise kohta](#)⁷ meelde, et „võrdne juurdepääs kvaliteetsele haridusele ja koolitusele on parim viis jõukuse ümberjaotamiseks ühiskonnas. See peaks algama heatasemelise alusharidusega ning igas vanuses inimeste juurdepääsuga koolitusele ja oskuste arendamisele.“

Enne 2017. aasta novembris Göteborgis ELi juhtide vahel toimunud hariduse ja kultuuri tegevuskava arutelu avaldas komisjon oma seisukohad teatistes „[Euroopa identiteedi tugevdamine hariduse ja kultuuri kaudu](#)“⁸. Tekstis rõhutatakse järgmist: „Seetõttu on kõikide liikmesriikide ühine huvi kasutada ära hariduse ja kultuuri kui töökohtade loomise, sotsiaalse õigluse ja kodanikuaktiivsuse tõukejõudude täielik potentsiaal. Samuti pakuvad haridus ja kultuur meile võimalust kogeda Euroopa identiteeti kogu selle mitmekesisuses.“

- **Kooskõla poliitikavaldkonnas praegu kehtivate õigusnormidega**

Lisaks eelnimetatud algatustele on nõukogu ja komisjoni 2015. aasta [ühisaruanandes](#) hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilise raamistiku (HK 2020) rakendamise kohta⁹ öeldud, et „haridusel ja koolitusel on tähtis roll selle tagamisel, et meie ühised inimlikud ja kodanikuväärtused on kaitstud ning antakse edasi järgmistele põlvkondadele, selleks et edendada mõtte- ja sõnavabadust, sotsiaalset kaasatust ja austust teiste vastu ning võidelda diskrimineerimise vastu kõigis selle vormides“. Selle seisukoha väljendamisele lisaks on ühisaruandes tehtud ettepanek hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö uue prioriteedi – „kaasav haridus, võrdsus, võrdsed võimalused, mittediskrimineerimine ja kodanikupädevuse edendamine“ kohta.

⁴ Komisjoni teatis toetamaks vägivaldse ekstremismi viiva radikaliseerumise ennetamist, COM(2016) 379 final.

⁵ <http://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2017/03/25/rome-declaration#>

⁶ Valge raamat Euroopa tuleviku kohta. Mõttearendusi ja tulevikustsenaariume EL 27 jaoks aastaks 2025 (COM 2017(2025) final).

⁷ Aruteludokument üleilmastumise ohjamise kohta, 10. mai 2017, https://ec.europa.eu/commission/publications/reflection-paper-harnessing-globalisation_et.

⁸ Komisjoni teatis „Euroopa identiteedi tugevdamine hariduse ja kultuuri kaudu“, COM(2017) 673 final.

⁹ Nõukogu ja komisjoni ühisaruanne hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilise raamistiku (HK 2020) rakendamise kohta. Hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö uued prioriteedid (ELT C 417, 15.12.2015).

Komisjon on rakendanud mitmesuguseid meetmeid. Siia alla kuuluvad HK 2020 kodanikuaktiivsuse ja ühiste väärtuste edendamise töörühma loomine, eeskujude algatuse korraldamine (eeskujudeks on kutsutud isikud, kes tegelevad sotsiaalse kaasatuse edendamisega ning tõrjutuse ja radikaliseerumise tõkestamisega), vahendid noorsootöötajatele ja noorteorganisatsioonidele, kes tegelevad marginaliseerimisohus olevate noortega, Euroopa auhind sotsiaalse kaasamise eest spordi kaudu ning üle 400 miljoni euro suuruse rahastamise kättesaadavaks tegemine „Erasmus+“ vahenditele, mis on ette nähtud riikidevaheliste partnerluste jaoks, millega edendatakse uuenduslikke lähenemisviise ja tavasid rohujuuretasandil, seades prioriteediks sotsiaalse kaasatuse, ühiste väärtuste ja kultuuridevahelise üksteisemõistmise edendamise.

Lisaks sellele on komisjon oma meetmepaketis „Investeering Euroopa noortesse“¹⁰ kehtestanud strateegia kvaliteetse, kaasava ja tulevikku suunatud hariduse kohta, strateegia juurde kuuluvad konkreetset algatused. Eelnevaga seoses esitas komisjon meetmed, mis on seotud kaasava hariduse ja ühiste väärtuste edendamisega, sealhulgas õpetajate pidev kutsealane areng, koolidele ettenähtud veebipõhise töövahendi edasine arendamine ning samuti programmide „Erasmus+“ ja „Horisont 2020“ vahendite kasutamine heade tavade edendamiseks kaasava õppimise valdkonnas.

Teised käesoleva soovitusega seotud algatused on järgmised.

- Komisjoni 2013. aasta soovitus „[Investeering lastesse aitame neil välja rabeleda ebasoodsate olude ringist](#)“¹¹, milles rõhutatakse vajadust pakkuda kvaliteetseid väikelaste haridus- ja lastehoiuteenuseid ning tugevdada haridussüsteemi mõju võrdsete võimaluste tagamisel.
- Nõukogu 2014. aasta järeldused kultuurivaldkonna töökava (2015–2018) kohta, milles on seatud prioriteediks ELi poliitikaalane koostöö seoses panusega, mida kultuur annab sotsiaalsesse kaasatusse, rajades edasise tegevuse Euroopa kultuurivaldkonna tegevuskava raames kultuurilise mitmekesisuse ja kultuuridevahelise dialoogi valdkonnas tehtud tööle.
- Nõukogu 2016. aasta järeldused meediapädevuse ja kriitilise mõtlemise arendamise kohta hariduse ja koolituse kaudu, milles liikmesriigid leppisid kokku, et meediapädevus, kriitiline mõtlemine ja digipädevus on oskused, mis on eeltingimuseks aktiivsele osalemisele demokraatlikus elus ja tööalase konkurentsivõime suurendamisele ning seetõttu peaks igas vanuses õppijad need omandama.
- Nõukogu 2017. aasta järeldused, milles käsitletakse noorsootöö rolli noorte arengu toetamisel ning milles liikmesriigid leppisid kokku tugevdada koostööd, vastastikust õppimist ja noortevahetusi seoses noortele eluks vajalike oskuste edendamise ja arendamisega.
- 2018. aastal uuendatud elukestva õppe võtmepädevuste Euroopa raamistik,¹² milles kirjeldatakse kodanikupädevust kui suutikkust tegutseda vastutustundliku inimesena ning täielikult osaleda sotsiaalses ja ühiskondlikus

¹⁰ Komisjoni teatis „Hariduse täiustamine ja moderniseerimine“, COM(2016) 941; komisjoni teatis „Koolide arendamine ja õpetamise täiustamine, et anda noortele edasiseks eluks hea stardipositsioon“, COM(2017) 248; komisjoni teatis „Kõrghariduse uuendatud tegevuskava“, COM(2017) 247.

¹¹ Komisjoni 20. veebruari 2013. aasta soovitus „Investeering lastesse: aitame neil välja rabeleda ebasoodsate olude ringist“, 2013/112/EL.

¹² [REFERENCE TO BE ADDED ONCE ADOPTED]

elus, tuginedes teadmistele sotsiaalsetest, majanduslikest ja poliitilistest kontseptsioonidest ja struktuuridest ning samuti maailma arengusuundadest ja kestlikkuse printsiibist. Võtmepädevuste raamistiku uues redaktsioonis on kodanikupädevusele antud suurem tähtsus, mis rõhutab kodanikuaktiivsuse, demokraatlike väärtuste ja inimõiguste rolli tänapäeva üha tihedamalt seotud maailmas. Sellega tunnustatakse, kui tähtis on, et üksikisikud suudaksid tegutseda vastutustundlikult ning et aktiivsed kodanikud oleksid suutelised andma oma osa rahumeelsesesse, sallivasse, kaasavasse ja turvalisse ühiskonda. Selles kontekstis tugevdatakse veelgi meediapädevust ja kultuuridevahelisi oskusi.

- [Euroopa kultuuripärandi aasta 2018](#), mille eesmärk on suurendada teadmisi ühisest ajaloost ja väärtustest ning innustada inimesi uurima Euroopa rikast ja mitmekesist kultuuripärandit.
- Komisjoni 2016. aasta [tegevuskava kolmandate riikide kodanike integreerimiseks](#),¹³ milles rõhutatakse, et integreerimine on tähtsaim tingimus heaolu väärtustava, jõuka ja sidusa Euroopa ühiskonna tekkeks ning seega kõigi liikmesriikide ühine huvi.
- Nõukogu 2017. aasta järeldused, milles tuginetakse [komisjoni 12. aprilli 2017. aasta teatisele lapsrändajate kaitse kohta](#), milles rõhutatakse formaalse ja kaasava hariduse (sh alushariduse ja lapsehoiu) võrdse ja varajase kättesaadavuse olulisust.
- [Nõukogu 2016. aasta järeldused romade integreerimise kiirendamise kohta](#), milles kutsutakse liikmesriike üles suurendama jõupingutusi, et edendada võrdset juurdepääsu kaasavale, kvaliteetsele üldharidusele.
- Nõukogu 2017. aasta järeldused [kaasamise kohta mitmekesisuses](#), et tagada [kvaliteetne haridus igaühele](#), milles liikmesriigid leppisid kokku kehtestada meetmed demokraatliku ja kaasava koolikultuuri edendamiseks, töötada välja meetmed, mille abil teha varakult kindlaks sotsiaalne tõrjutus ja seda tõkestada, ning julgustada tegema tihedamat koostööd haridus- ja muude asjakohaste valdkondade vahel nagu kultuuri-, noorsoo-, spordi-, tööhõive-, heaolu- ja julgeolekuvaldkond ning sotsiaalse kaasamise muud tegevuskanalid.
- [Euroopa solidaarsuskorpus](#), mis loob noortele võimalusi tegutseda vabatahtlikuna koduriigis ja välismaal ning osaleda vastavates projektides, mis toovad kasu kogukondadele ja inimestele kogu Euroopas. See koondab noored, et luua kaasavam ühiskond, toetada haavatavaid inimesi ja reageerida muutustele ühiskonnas.
- Euroopa Nõukogu 2016. aasta [demokraatliku kultuuri pädevuste võrdlusraamistik](#).

Kooskõla muude liidu tegevuspõhimõtetega

Käesoleva soovitus peamine eesmärk on edendada ühiseid väärtusi, kaasavat haridust ja Euroopa mõõdet õpetamises. See täiendab komisjoni käimasolevat tööd [Euroopa sotsiaalõiguste samba](#)¹⁴ rakendamisel sel moel, et soovitusel toetatakse täiendavalt „õigust kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvatele õppele, et säilitada ja

¹³ Komisjoni teatis „Kolmandate riikide kodanike integreerimise tegevuskava“, COM(2016) 377 final.

¹⁴ Komisjoni teatis Euroopa sotsiaalõiguste samba loomise kohta, COM/2017/0250 final.

omandada oskusi, mis võimaldavad [igaühel] osaleda täielikult ühiskonnas ning tööturul edukalt toime tulla“.

Käesolev soovitus on samuti kooskõlas eesmärkidega, mis on esitatud [2017. aasta aruandes ELi kodakondsuse kohta](#)¹⁵, milles komisjon tunnistas, et on vaja jätkuvalt pingutada selle nimel, et kõik ELi kodanikud teaksid oma õigusi ja saaksid täielikult osaleda Euroopa demokraatlikus protsessis. Komisjon rõhutas, et teadlikkuse suurendamine ELi kodakondsusest ja sellega seotud väärtustest valimisikka jõudvate noorte eurooplaste ja liikmesriigi kodakondsuse saajate seas ning ühiskonnas tervikuna eeldab kõigi asjaosaliste ühiseid jõupingutusi kõigil tasanditel – liikmesriikides, sealhulgas nende kohalikes ja piirkondlikes ametiasutustes, ELi institutsioonides ning kodanikuühiskonnas.

2. ÕIGUSLIK ALUS, SUBSIDIAARSUS JA PROPORTSIONAALSUS

• Õiguslik alus

Algatus on kooskõlas Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklitega 165 ja 166. Artiklis 165 on sätestatud, et liit aitab kaasa kvaliteetse hariduse arendamisele, soodustades koostööd liikmesriikide vahel ning vajaduse korral toetades ja täiendades nende tegevust, samal ajal täielikult respektides liikmesriikide vastutust õpetuse sisu ja haridussüsteemide korralduse eest. Artiklis 166 on sätestatud, et liit rakendab kutseõppepoliitikat, mis toetab ja täiendab liikmesriikide meetmeid, samal ajal täielikult respektides liikmesriikide vastutust kutseõppe sisu ja korralduse eest.

Algatusega ei tehta ettepanekut laiendada ELi reguleerimispädevust ega panda liikmesriikidele siduvaid kohustusi. Liikmesriigid otsustavad riigi olukorrast olenevalt, kuidas nad käesolevat nõukogu soovitusi rakendavad.

• Subsidiaarsus (ainupädevusse mittekuuluva valdkonna puhul)

Ehkki paljud liikmesriigid on kehtestanud mitmeid meetmeid kaasavate haridussüsteemide toetamiseks ja ühiste väärtuste edendamiseks riiklikul tasandil, on Euroopa tasandil vaja teha ulatuslikumat koostööd.

ELi tasandi meetme lisaväärtus seisneb selles, et ELil on võimalik

- edendada ühist mõistmist seoses ühiste väärtuste tähtsusega;
- toetada liikmesriikide tööd, et rakendada ühiste väärtuste edendamisel meetmeid riiklikul ja piirkondlikul tasandil;
- rahastada liikuvust, õpirännet ja koostööalgatusi ning teisi riikidevahelisi projekte;
- hõlbustada teadmiste, oskusteabe ja heade tavade vahetamist.

• Proportsionaalsus

Ettepanekuga soovitakse paremini esile tuua ühiseid arusaamu väärtustest, kaasavast haridusest ja õpetamise Euroopa mõõtmest, näidates, kuidas neid arusaamu saab edendada hariduse kaudu. See võimaldab liikmesriikidel ja komisjonil jagada häid tavasid ja teavet ning kujundada poliitikat nii riiklikul kui ka ELi tasandil. Kuna liikmesriikide osalemine ettepaneku rakendamisel saab olema vabatahtlik ning iga liikmesriik otsustab ise, millist

¹⁵ Komisjoni aruanne „Kodanike õiguste tugevdamine demokraatlike muutuste liidus, 2017. aasta aruanne ELi kodakondsuse kohta“, COM/2017/030 final.

lähenemisviisi kasutada ühiste väärtuste edendamisel ja õpetamise Euroopa mõõtme süvendamisel, siis peetakse meedet proportsionaalseks.

- **Vahendi valik**

Nõukogu soovitus on hariduse ja koolituse valdkonnas, kus ELi pädevuses on tegevust toetada, asjakohane vahend, mida on kõnealust valdkonda käsitlevate Euroopa meetmete puhul sageli kasutatud. Kuna tegemist on õigusaktiga, kajastab see liikmesriikide kindlat tahet tekstis esitatud meetmeid rakendada ja loob tugevama poliitilise aluse kõnealuses valdkonnas koostöö tegemiseks, arvestades samas igati liikmesriikide pädevust hariduse ja koolituse valdkonnas.

3. JÄRELHINDAMISE, SIDUSRÜHMADEGA KONSULTEERIMISE JA MÕJU HINDAMISE TULEMUSED

- **Praegu kehtivate õigusaktide järelhindamine või toimivuse kontroll**

Ei kohaldata.

- **Konsulteerimine sidusrühmadega**

Veebipõhine avalik konsultatsioon algatati 19. mail 2017 ja lõpetati 11. augustil 2017. Kokku saadi **1 124 vastust**, sealhulgas 200 seisukohta, mis viitavad suurele huvile algatuse vastu. Vastustest tuli välja peaaegu ühehäälnine nõusolek (95 %), et haridus on vajalik tugi, mis aitab noortel „mõista ühiste väärtuste olemust ja nende järgimise olulisust“ ning et EL peaks liikmesriike selle ülesande täitmisel aitama (98 %). Konsultatsiooni tulemused on kättesaadavad [internetis](#).

Konsultatsiooni peamised tulemused:

- Suurem osa **vastanutest (62,6 %) usub, et haridusel juba on oluline roll** noorte aidamisel ühiste väärtuste ja nende järgimise tähtsuse mõistmisel, kuid märkimisväärne osa, peaaegu **40 % vastanutest, leiab, et hariduse abil saaks palju rohkem ära teha.**
- Peaaegu kõik vastanud (98 %) nõustusid, et vaja on **edendada kaasavat haridust**, mis tegeleb kõikide õppijate vajadustega, samas kui vaid 16 % tundis, et haridus juba tegeleb sellega. Suurt üldist toetust väljendati ELi vahendite suhtes. ELi rahastust (93,3 %), koolide- ja kõrgkoolidevahelise koostöö toetamist innovatsiooni ja moderniseerimise edendamiseks (91,6 %), õpilaste õpirännet (91,5 %) ja lühiajalisi õpilasvahetusi koolides (88,2 %) peetakse kõige tõhusamaks.
- Peaaegu kõik vastanud (93,2 %) leidsid, et on oluline või väga oluline, et inimesed **süvendaksid oma teadmisi ELi** ja teiste liikmesriikide ajaloo, kultuuri ja väärtuste kohta, mõistmaks täielikult oma rolli Euroopa ühiskonna vastutustundlike ja aktiivsete liikmetena.

Lisaks peeti mitmeid konsultatiivseid kohtumisi ja üritusi:

Kohtumised, mille käigus koondati liikmesriikide seisukohad, hõlmavad järgmist: kõrgetasemelise töörühma kohtumine (haridusministeeriumi vanemametnikud) 15.–16. juunil 2017 (Eesti); kolm peadirektori kohtumist: kõrgkoolide teemal, 13.–14. märtsil 2016, ja koolide teemal, 10.–11. aprillil 2016 (Malta) ja 18.–19. septembril 2017 (Eesti).

Üritused, kus koguti sidusrühmade seisukohti, hõlmavad järgmist: Jean Monnet' konverents, 15. november 2015¹⁶; esimese asepresidendi Timmermansi ning volinike Jourová ja Oettingeri juhtimisel toimunud kollokvium meedia ja demokraatia teemadel, sealhulgas eetilise ajakirjanduse ja meediapädevuse roll demokraatlikes ja pluralistlikes ühiskondades¹⁷; komisjoni kõrgetasemelised dialoogid usuliste ja mitteusuliste organisatsioonidega, mis 2016. aastal olid pühendatud integratsioonile ja Euroopa väärtustele; volinik Navracsicsi juhtimisel toimunud kollokvium „Kaasamise ja põhiväärtuste edendamine hariduse kaudu“, 26. mai 2016¹⁸; Euroopa hariduse, koolituse ja noorte foorum¹⁹ ning erikoosolek kodanikuühiskonnaga²⁰, 19.–21. oktoober 2016. Kodanikuühiskonna organisatsioonidega konsulteeriti samuti spetsiaalsel osalusseminaril 2015. aasta detsembris ning sotsiaalpartnerite ja noorteorganisatsioonidega 2016. aasta jaanuaris. Soovitusega aidatakse ellu viia komisjoni järeldusi, mis tehti 2015. aastal põhiõiguste teemalisel kollokviumil, mis oli pühendatud antisemiitliku ja moslemivastase viha ennetamisele ja tõkestamisele, sealhulgas hariduse kaudu²¹.

Eelmainitud kohtumiste osalejad väljendasid tugevat toetust ja huvi, et analüüsida, kuidas kaasav haridus saab aidata edendada ühiseid väärtusi ning millist rolli saab Euroopa Liit selles suhtes täita.

HK 2020 töörühm kodanikuaktiivsuse ja vabaduse, sallivuse ning mittediskrimineerimise ühiste väärtuste edendamiseks hariduse kaudu pidas nendel teemadel mitu vastastikuse õppimise üritust. Vastastikuse õppimise ürituste peamised sõnumid²²:

- Haridus peaks ulatuma võrdsetest võimalustest kaugemale, et tagada mitmesuguste õppijate kaasamine ja edasimineku tõelise haridusliku võrdsuse poole.
- Väärtusi peavad kogema nii õpilased kui ka õpetajad. Väärtusi tuleb kogeda, mitte õpetada; demokraatlikke väärtusi peab kogema klassis, näiteks projektipõhise õppimise kaudu, ning koolides tuleb rakendada nn terviklikku koolikäsitlust ehk võtta arvesse õpilaste, vanemate, õpetajate ja laiemat kogukonda aktiivset osalemist.
- Kogukonnas tuleks rohkem keskenduda väärtuspõhistele tegevustele, mis on mõeldud tõrjutuse ohus olevatele lastele, st mitte ainult haridussüsteemist varakult lahkujatele, vaid ka nendele, kelle õppetegevus peatatakse või kes on ühest või mitmest koolist välja heidetud või keda tõrjutakse. Samuti kutsuti üles osutama suuremat toetust, sealhulgas rahalist, teise/kolmanda võimaluse algatustele, isiklikele vajadustele kohandatud individuaalõppele ning marginaliseerunud ja tõrjutud laste mentorlusele.

¹⁶ Vt täpsemalt http://ec.europa.eu/education/events/20151109-jean-monnet-conference_et

¹⁷ Vt järeldusi http://ec.europa.eu/information_society/newsroom/image/document/2016-50/2016-fundamental-colloquium-conclusions_40602.pdf

¹⁸ Vt aruannet http://ec.europa.eu/education/sites/education/files/201605-colloquium-report-radicalisation_en.pdf

¹⁹ Vt aruannet https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/flash-report-ety-forum-2016_en.pdf

²⁰ Vt aruannet https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/flash-report-cso-day-2016_en.pdf

²¹ Vt järeldusi http://ec.europa.eu/justice/events/colloquium-fundamental-rights-2015/files/fundamental_rights_colloquium_conclusions_en.pdf

²² Vt kriitilise mõtlemise ja meediapädevuse, sotsiaalse ja kodanikupädevuste, kaasava hariduse ja õpetajakoolituse teemaliste vastastikuse õppimise ürituste peamisi sõnumeid aadressil http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/expert-groups/citizenship-common-values_en

- **Eksperdiarvamuste kogumine ja kasutamine**

Käesolev ettepanek põhineb mitmel aruandel ja uuringul ning eksperdiarvamustel, mis on kogutud HK 2020 tööühma (töörühm, mis on loodud kodanikuaktiivsuse ja vabaduse, sallivuse ning mittediskrimineerimise ühiste väärtuste edendamiseks hariduse kaudu) koosolekutel ja vastastikuse õppimise käigus.

[Erivajaduste ning kaasava haridusega tegeleva Euroopa ameti](#)²³ töö eesmärk on tagada võrdsus, võrdsed võimalused ja õigused kõikidele õppijatele, eelkõige neile, kes on haavatavad marginaliseerimise ja tõrjumise ohu tõttu, näiteks puuetega ja/või hariduslike erivajadustega õpilased. Amet panustab ELi poliitika kujundamisse mitmete aruannete ja trükiste abil, sealhulgas koolieelse hariduse, hariduslike erivajadustega õpilaste haridussüsteemist varakult lahkumise teemalised aruanded ja trükised ning õpetajatele kaasava hariduse edendamiseks mõeldud materjalid.

[Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti](#) töö konkreetne eesmärk on pakkuda sõltumatuid ja tõenduspõhiseid nõuandeid põhiõiguste kohta, teavitada põhiõigustest ja suurendada asjaomast teadlikkust, et tagada ELis elavate inimeste põhiõiguste kaitse.

NESET II akadeemilise võrgustiku (hariduse ja koolituse sotsiaalsete aspektidega tegelev eksperdivõrgustik)²⁴ analüütilistest aruannetest kogutud tõendite põhjal võib järeldada, et haridus- ja koolitussüsteemid, mis järgivad kõrgeid kvaliteedistandardeid kõikide puhul, soodustavad lapsevanematega arvestavaid, personaalseid ja kaasavaid lähenemisviise, toetavad varajast sekkumist ning on suunatud ebasoodsas olukorras olevatele õppijatele, võivad olla sotsiaalse kaasamise võimekad hooandjad. Samamoodi tõi NESET II võrgustik välja, et kiusamine on vabaduse, sallivuse ja mittediskrimineerimise solvamine, ning esitas ülevaate kõige mõjuvamatest strateegiatest ja tavadest, kuidas kiusamist ja vägivalda ELi koolides ennetada²⁵.

Eurydice aruandes [kodanikuõpetus Euroopa koolides](#) (2017), mis tehti komisjoni tellimusel, analüüsiti, kuidas saab kodanikuõpetust kasutada kaasava ja interaktiivse õppekeskkonna loomiseks, kasutades selleks uuenduslikku metoodikat eesmärgiga arendada noorte teadmisi, oskusi ja seisukohti, mida on vaja aktiivseks kodanikuks kujunemisel.

[Hariduse ja koolituse valdkonna ülevaates](#) (2017) rõhutati samuti vajadust muuta haridussüsteemid kaasavamaks, kuna õpilaste haridustase sõltub suurel määral nende sotsiaal-majanduslikust taustast.

²³ Amet on sõltumatu organisatsioon, mis tegutseb liikmesriikide haridusministeeriumide koostööplatvormina. Selle peamine eesmärk on aidata neil parandada nende hariduspoliitikat ja -praktikat tõenduspõhise teabe ja kaasava hariduspoliitika rakendamise soovitude abil. Ametit rahastatakse „Erasmus+“ vahenditest ja riikide ministeeriumide osamaksetest. Ameti liikmed on 27 liikmesriiki ning Island, Norra ja Šveits.

²⁴ [Policy and Practices for Equality and Inclusion In and Through Education: Evidence and policy guidance from European research projects funded under FP6 and FP7](#) (2015) http://nesetweb.eu/wp-content/uploads/2015/08/AR1_2015.pdf; [Education Policies and Practices to Foster Tolerance, Respect for Diversity and Civic Responsibility in Children and Young People in the EU](#) (2016) c <http://nesetweb.eu/en/library/education-policies-and-practices-to-foster-tolerance-respect-for-diversity-and-civic-responsibility-in-children-and-young-people-in-the-eu/>

²⁵ [How to Prevent and Tackle Bullying and School Violence: Evidence and Practices for Strategies for Inclusive and Safe Schools](#) (2015), http://nesetweb.eu/wp-content/uploads/2015/08/AR2_2015.pdf

Mis puudutab HK 2020 tööühma ja selle spetsiaalseid vastastikuse õppimise üritusi, siis peamised sõnumid, mis on väärt märkimist käesoleva soovitus kontekstis, hõlmavad järgmist:

- õppeasutustest peaks saama kohaliku kogukonna lahutamatu osa ning need peaksid aitama edendada tihedamat koostööd kodanikuühiskonna, noorteorganisatsioonide, kohalike omavalitsuste ja ettevõtlussektoriga, et aidata harida noori;
- demokraatlik ja kaasav õppekultuur, mis hindab mitmekesisust ning jätab ruumi dialoogile ja arutelule vastuolulistel teemadel, on oluline osa sotsiaal-emotsionaalsest õppesest ning sotsiaalsete ja kodanikupädevuste omandamisel;
- mitmekesisusega toimetulekuks ning selleks, et arendada õppijates sotsiaal- ja kodanikupädevusi, tuleb õpetajaid toetada ja anda neile õpetajaks õppimise ja pideva kutsealase täiendamise käigus oskused ja praktilised vahendid ning luua nende jaoks pideva toetamise ja juhendamise süsteemid.

- **Mõju hindamine**

Arvestades liikmesriikide algatuste jaoks esitatud tegevuste täiendavat iseloomu, nende vabatahtlikku olemust ja eeldatava mõju ulatust, ei peetud mõjuhindangut vajalikuks ning seega seda ei tehtud. Selle asemel kasutati ettepaneku koostamisel varasemaid uuringuid, konsultatsioone liikmesriikidega ja avalikke konsultatsioone.

- **Õigusnormide toimivus ja lihtsustamine**

Ei kohaldata.

- **Põhiõigused**

Käesoleva soovitusel püütakse toetada liikmesriike nende tegevuses edendada põhiõigusi.

4. MÕJU EELARVELE

Käesoleva algatuse jaoks ei ole ELi eelarvest vaja lisavahendeid.

Julgustatakse vastavalt vajadusele kasutama ELi rahastamisprogramme „Erasmus+“, „Loov Euroopa“ ja „Kodanike Euroopa“, et aidata rahastada üksikisikute õpirännet, virtuaalvahetusi, koostööprojekte ja vabatahtlikku tegevust, mille abil edendada ühiseid väärtusi, kaasamist ja teadmisi Euroopast. Seda tehakse kooskõlas asjaomaste programmide õigusliku alusega ja pidades silmas nende finantssuutlikkust.

5. MUU TEAVE

- **Rakenduskavad ning järelevalve, hindamise ja aruandluse kord**

Käesolevat soovitusel rakendatakse järjepidevas koostöös hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilises raamistikus (HK 2020) ning sellele järgnevatel raamistikes sätestatuga. Käesoleva soovitusel põhjal võetud meetmeid vaadatakse korrapäraselt läbi nimetatud raamistike kaudu, kasutades sealhulgas „Hariduse ja koolituse ülevaadet“.

- **Selgitavad dokumendid (direktiivide puhul)**

Ei kohaldata.

- **Ettepaneku sätete üksikasjalik selgitus**

Võttes arvesse haridussüsteemide suurt mitmekesisust ja pidades kinni subsidiaarsuse põhimõttest, esitatakse ettepanekus mitu soovitusi, et aidata liikmesriikidel leida kõige tõhusamaid meetmeid eesmärgiga edendada ühiseid väärtusi, pakkuda kaasavat haridust ning õpetamises lisada Euroopa mõõde vastavalt konkreetsetele oludele.

Pidades silmas **ühiste väärtuste edendamist**, soovitatakse ettepanekus, et liikmesriigid

- edendaksid spetsiaalse kodaniku- ja eetikahariduse pakkumist;
- süvendaksid kriitilist mõtlemist ja meediapädevust;
- julgustaksid õpilasi, vanemaid ja õpetajaid aktiivselt osalema kooli juhtimises ning noori osalema kohalikes kogukondades;
- edendaksid parimaid tavasid, näiteks neid, mis on kehtestatud Euroopa Nõukogu dokumendis „Demokraatliku kultuuri pädevusoskused“.

Seoses **kaasava haridusega** kõikidele õppijatele soovitatakse ettepanekus

- kaasata varasest elueast alates kõik lapsed hariduse omandamisse ja toetada haridusalaste erivajadustega õpilasi, muuta üleminek ühelt haridustasemelt teisele paindlikumaks ning tagada piisav haridus- ja karjäärialane nõustamine.
- Kasutada selleks Euroopa Eripedagoogika Arendamise Agentuuri eksperditeadmisi ja tuge.

Õpetamise Euroopa mõõtme kohta soovitatakse ettepanekus

- hõlbustada ELi ja liikmesriikide teemaliste teadmiste omandamist ning edendada osalemist liikuvuse ja eTwinningu algatustes ja kohalikes projektides.

Eelmainitu saavutamiseks soovitatakse ettepanekus, et õpetajaid toetataks piisava õpetajate põhikoolituse ja järjepideva täiendkoolituse abil kodanikuõpetuse ja kaasava metoodika teemal ning et soodustataks õpetajate osalemist vahetus- ja õppeprogrammides.

Tekstis esitatakse konkreetsed rakendusmeetmed, mille abil liikmesriikide ametiasutused saaksid nimetatud eesmärgid saavutada.

Ettepanekus väljendatakse heameelt komisjoni kavatsuse üle toetada liikmesriike eespool nimetatud soovitude elluviimisel, sealhulgas rahastades õpirännet, vastastikke vahetusi, koostööprojekte, vabatahtlikku tegevust ja noorsootööd; toetades vastastikust õppimist ja heade tavade vahetamist raamistiku HK 2020 kaudu; arendades tõendikogu poliitikareformide tarbeks.

Ettepanek:

NÕUKOGU SOOVITUS,

**milles käsitletakse ühiste väärtuste, kaasava hariduse ja õpetamise Euroopa mõõtm
edendamist**

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikleid 165 ja 166,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni ettepanekut

ning arvestades järgmist:

- (1) Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 on öeldud: „Liit rajaneb sellistel väärtustel nagu inimväärikuse austamine, vabadus, demokraatia, võrdsus, õigusriik ja inimõiguste, kaasa arvatud vähemuste hulka kuuluvate isikute õiguste austamine. Need on liikmesriikide ühised väärtused ühiskonnas, kus valitsevad pluralism, mittediskrimineerimine, sallivus, õiglus, solidaarsus ning naiste ja meeste võrdõiguslikkus.“
- (2) Inspireerituna neist väärtustest on liidul korda läinud ühendada riike, kogukondi ja inimesi ainulaadse poliitilise projekti raames, mis on teinud võimalikuks Euroopa pikima rahuperioodi, millega omakorda on kaasnenud sotsiaalne stabiilsus ja majanduslik õitseng. Lepingus sätestatud väärtuste vastuvõtmine liikmesriikide poolt on loonud ühise aluse, mille põhjal on välja kujunenud Euroopale omane eluviis ja identiteet ning mis on aidanud määrata liidu kohta maailmaareenil.
- (3) Euroopa Liidu ja liikmesriikide ees on palju probleeme, nende hulgas populism, ksenofoobia, lõhestav natsionalism, diskrimineerimine, võltsuudiste ja valeteabe levik ning ka radikaliseerumine. Need nähtused võivad kujutada tõsist ohtu meie demokraatia alustaladele, vähendada usaldust õigusriigi ja demokraatlike institutsioonide suhtes ning olla takistuseks ühtekuuluvustunde kujunemisel Euroopa ühiskondade sees ja vahel.
- (4) Teadmiste puudumine Euroopa Liidu tekkeloo, loomise põhjuste ja toimimise põhialuste kohta soodustab valede levikut ja takistab teadlike arvamuste kujunemist liidu tegevuse suhtes. Liidu ja selle liikmesriikide mitmekesisuse tundmine toetab vastastikust austust, mõistmist ja koostööd liikmesriikide sees ning vahel.
- (5) Kõikidel tasanditel ning alates varasest east antaval haridusel on otsustav roll ühiste väärtuste edendamisel ja õpetamisel. See aitab kaasa sotsiaalse kaasatuse tagamisele ja loob kõigi laste jaoks võrdsed õnnestumisvõimalused. Samuti pakub see igaihele võimalusi aktiivseks osalemiseks ja kriitiliselt mõtleva kodanikuna tegutsemiseks ning aitab mõista Euroopa identiteeti.
- (6) 2017. aasta novembris Göteborgis toimunud Euroopa juhtide tegevuskava kohtumisel arutasid Euroopa juhid hariduse ja kultuuri tähtsust Euroopa tuleviku seisukohast. Arutelu lähtepunktina sätestas komisjon oma nägemuse Euroopa haridusruumist ning

esitas teatises „Euroopa identiteedi tugevdamine hariduse ja kultuuri kaudu“²⁶ ettepanekud mitme algatuse kohta. Selles teatises on öeldud, et *Euroopa identiteedi tugevdamine on ikka veel oluline ning haridus ja kultuur on parimad suunanäitajad selle saavutamiseks.*

- (7) Hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilise raamistiku (HK 2020)²⁷ üks eesmärk, nimelt võrdsuse, sotsiaalse sidususe ja kodanikuaktiivsuse edendamise eesmärk kehtestati just selleks, et haridus aitaks juurutada kultuuridevahelisi pädevusi ja demokraatlikke väärtusi, toetaks põhiõiguste austamist ning diskrimineerimise ja rassismi vastu võitlemist ning seda, et eri taustaga noored saaksid omavahel positiivselt suhelda.
- (8) Pariisi deklaratsioonis,²⁸ mille Euroopa Liidu liikmesriikide haridusministrid võtsid vastu 17. märtsil 2015, märgiti, et liikmesriigid kohustuvad propageerima ühiseid väärtuseid, väärtustama kriitilist mõtlemist ja meediapädevust, edendama kaasavat haridust ja kultuuridevahelist dialoogi. Kogu ELi hõlmanud avaliku konsultatsiooni²⁹ käigus saadud vastused näitavad selgelt kaasava hariduse edendamise vajalikkust. Vaid 16 % vastanutest leiab, et haridus aitab praegu seda eesmärki saavutada, 95 % vastanutest arvab, et haridus peaks aitama noortel mõista ühiste väärtuste tähtsust, ja 98 % vastanutest leiab, et liit peaks aitama liikmesriikidel seda ülesannet täita.
- (9) 2017. aasta Eurydice uurimus kodanikuhariduse kohta Euroopa koolides³⁰ näitab, et kodanikuharidus on praegu mitmes Euroopa riigis tähelepanu keskmes. Samas peaaegu pooltel riikidel puuduvad poliitilised põhimõtted selles osas, kuidas kaasata kodanikuharidust õpetajate põhikoolitusse. Seepärast tuleks toetada õpetajaid ja pakkuda neile vajalikke vahendeid, mis aitavad luua avatud õppekultuuri ja tulla toime erineva taustaga õpilastest koosnevate klassidega, õpetada kodanikupädevusi, edastada Euroopa ühist pärandit, vahendada ühiseid väärtusi ja olla õpilastele eeskujuks.
- (10) Vägivaldse äärmusluseni viiv radikaliseerumine on endiselt terav probleem mitmes liikmesriigis. Ühiste väärtuste edendamine sotsiaalse sidususe ja integratsiooni läbiva teemana, sealhulgas hariduspoliitika kaudu, on probleemide lahenduse vältimatu osa. Toetamaks liikmesriikide jõupingutusi moodustas Euroopa Komisjon 2017. aasta juulis kõrgetasemelise radikaliseerumise vastu võitlemise eksperdirühma,³¹ kelle ülesandeks on kindlaks määrata toetusmeetmed, sh haridusalased meetmed.
- (11) Viimase PISA uuringu³² tulemustes ning hariduse ja koolituse valdkonna 2017. aasta ülevaates³³ on rõhutatud haridusliku ebavõrdsuse ja õpilaste sotsiaalmajandusliku tausta seotust. PISA andmed näitavad, et vaesematest leibkondadest pärit õpilaste puhul on koolis halvasti hakkama saamine kolm korda tõenäolisem kui jõukamate õpilaste puhul ning et sisserändaja taustaga õpilaste puhul on üle kahe korra

²⁶ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/communication-strengthening-european-identity-education-culture_et.pdf

²⁷ Nõukogu ja komisjoni 2015. aasta ühisaruanne hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö strateegilise raamistiku (HK 2020) rakendamise kohta. Hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö uued prioriteedid (ELT C 417, 15.12.2015).

²⁸ http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/news/2015/documents/citizenship-education-declaration_et.pdf

²⁹ https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/results-citizenship-consultation_en.pdf

³⁰ https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/images/6/68/215_EN_Citizenship_2017_N.pdf

³¹ Komisjoni 27. juuli 2017. aasta otsus, millega moodustatakse kõrgetasemeline radikaliseerumise vastu võitlemise töörühm. ELT C252/3, 3.8.2017.

³² <https://www.oecd.org/pisa/pisa-2015-results-in-focus.pdf>

³³ http://ec.europa.eu/education/policy/strategic-framework/et-monitor_et

tõenäolisem, et nende õpitulemused jäävad teiste õpilaste omadest allapoole. Noorte marginaliseerumise ennetamisel on väga olulisel kohal kaasava ja õiglase haridussüsteemi olemasolu, mille kaasabil kiirendada sidusate ühiskondade arengut, laduda alusmüür kodanikuaktiivsusele ja suurendada noorte tööalast konkurentsivõimet.

- (12) Eurobaromeetri uuringud toovad esile, et teadmised Euroopa Liidust on erakordselt halvad. 2014. aasta arvamusuuringu põhjal arvas 44 % inimestest, et neil on puudulik arusaamine sellest, kuidas EL toimib,³⁴ samas kui 2011. aasta arvamusuuring näitas, et suhteliselt suur osa vastanutest arvas, et nad ei ole Euroopa Liidu asjadega hästi kursis³⁵. Sama uuring näitas ka, et kolmandik inimestest ei teadnud täpselt, mitu liikmesriiki liidus on³⁶. Kokkuvõtteks on viimases Eurobaromeetri uuringus³⁷ rõhutatud, et 35 % vastanutest leiavad, et võrreldavad haridusstandardid aitavad tuleviku Euroopat kõige enam.
- (13) Selle taustal on määrav, et liikmesriigid suurendaksid oma jõupingutusi 2015. aasta Pariisi deklaratsiooni kõigi eesmärkide saavutamiseks. On väga oluline sidususe ja kaasavuse suunanäitajatena veelgi rohkem edendada ühiseid väärtuseid, toetada osalemisel põhineva õpikeskkonna rakendamist hariduse kõigil tasanditel, parandada õpetajate koolitust kodanikuks olemise ja mitmekesisuse teemal ning suurendada kõigi õppijate meediapädevust ja täiendada nende kriitilise mõtlemise oskusi.
- (14) Kvaliteetse ja kaasava hariduse tegelik ja võrdne kättesaadavus kõigi õppijate, sh sisserändajate järeltulijate, ebasoodsa sotsiaal-majandusliku tausta ja erivajadustega isikute jaoks on sidusate ühiskondade arenguks vältimatu. Selles tegevuses võiks liikmesriikidele kasuks tulla juba olemasolevate liidu vahendite, nimelt programmi „Erasmus+“, Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide, programmi „Loov Euroopa“, programmi „Kodanike Euroopa“, õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programmi, Euroopa solidaarsuskorpuse ja programmi „Horisont 2020“ vahendite kasutamine, samuti erivajaduste ning kaasava haridusega tegeleva Euroopa ameti juhised ja teadmised.
- (15) Programm „Erasmus+“ näitab, et liikuvus, õpiränne ja piiriülesed kontaktid on Euroopa identiteedi kogemisel kõige tõhusamad. On väga tähtis, et kõik õppijad saaksid selle programmiga pakutavast võrdselt kasu ja et õpilasvahetus liikmesriikide vahel toimiks hästi. Virtuaalne liikuvus, nimelt eTwinningu võrgustik, on suurepärane vahend õpilastevaheliste otsekontaktide loomiseks ja seda hakatakse järgmistel aastatel riikidevahelise tegeliku liikuvuse kõrval rohkem kasutama.
- (16) Euroopa mõõtmel lisamine õppetegevusse aitaks õpilastel Euroopa identiteeti kogu selle mitmekesisuses paremini tundma õppida ning tugevdaks kohalikku, piirkondlikku ja riiklikku identiteeti ja traditsioone toetavat Euroopa

³⁴ Eurobaromeetri standarduuring nr 81 (kevad 2014), lk 117. (http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb81/eb81_publ_en.pdf)

³⁵ Eurobaromeetri standarduuring nr 75 (kevad 2011), lk 48. (http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb75/eb75_publ_en.pdf)

³⁶ Eurobaromeetri standarduuring nr 75 (kevad 2011), lk 50. (http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/archives/eb/eb75/eb75_publ_en.pdf)

³⁷ Eurobaromeetri eriuuring nr 467 (sügis 2017), lk 6. „Enamik arvab, et võrreldaval tasemel elustandard oleks tuleviku Euroopa seisukohast väga vajalik (52%) ja üle ühe kolmandiku on nimetanud võrreldavaid haridusstandardeid (35%)“, http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/SPE_CIAL/surveyKy/2179)

ühtekuuluvustunnet. See on oluline ka Euroopa Liidu ja liikmesriikide parema mõistmise seisukohast.

- (17) Käesolevas soovitusel austatakse täielikult subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtteid. Soovituse sisu ei mõjuta nimetatud valdkondade riiklike algatuste, nimelt riiklike kodanikuhariduse algatuste sisu,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA SOOVITUSE:

Liikmesriikidele antakse järgmised soovitused.

Ühiste väärtuste edendamine

1. Tuleb tõhustada Euroopa Liidu lepingu artiklis 2 sätestatud ühiste väärtuste jagamist juba varases eas ja hariduse kõigil tasanditel, et tugevdada sotsiaalset sidusust ning kohalikku, piirkondlikku ja liidu tasandi ühtekuuluvustunnet.
2. Tuleb jätkata Pariisi deklaratsiooniga võetud kohustuste täitmist; selleks on vaja:
 - (a) edendada kodanikuharidust ja eetika õpetamist, samuti avatud klassiruumi õhkkonda, et soodustada sallivust ja demokraatlikku hoiakut;
 - (b) arendada kriitilist mõtlemist ja meediapädevust, eelkõige interneti ja sotsiaalmeedia kasutamisel, selleks et teadlikkus infoallika usaldusväärsusega seonduvatest ohtudest oleks suurem ja suudetaks teha põhjendatud järeldusi;
 - (c) töötada välja struktuurid, millega edendada õpetajate, lapsevanemate, õpilaste ja üliõpilaste ning koolide juhtimisega tegelevate ringkondade aktiivset osalemist, ja
 - (d) toetada seda, et noortele luuakse võimalusi demokraatias osalemiseks ning aktiivseks ja vastutustundlikuks kogukonnaelust osavõtuks.
3. Tuleb võtta kindlalt kasutusele kodanikuhariduse edendamise olemasolevad vahendid, eelkõige Euroopa Nõukogu demokraatliku kultuuri pädevuste raamistik³⁸.

Kaasava hariduse andmine

4. Tuleb edendada kaasavat haridust kõigi õppijate hulgas; selleks on vaja:
 - (a) pakkuda kõigile õpilastele juba varasest east kvaliteetset haridust;
 - (b) pakkuda õpilastele ja üliõpilastele vajadustele vastavat tuge, sh pidada silmas ebasoodsa sotsiaalmajandusliku taustaga, sisserändaja taustaga, haridusalaste erivajadustega ja kõige andekamate õpilaste vajadusi;
 - (c) muuta üleminek ühelt haridustasemelt teisele lihtsamaks ning pakkuda asjakohast haridus- ja karjäärinõustamist.
5. Tuleb kasutada erivajaduste ja kaasava haridusega tegeleva Euroopa ameti³⁹ pakutavaid võimalusi, et rakendada ja jälgida edukaks osutunud kaasava hariduse suundi oma haridussüsteemides.

Euroopa mõõtmise edendamine õpetamises

6. Tuleb edendada õpetamises Euroopa mõõdet; selleks on vaja:
 - (a) parandada Euroopa konteksti ja ühise pärandi mõistmist ning teadmisi ELi liikmesriikide mitmekesisusest;
 - (b) suurendada arusaamist liidu tekkeloost ja toimimisest;

³⁸ Demokraatliku kultuuri pädevuste raamistik – Elada võrdsena üheskoos kultuuriliselt mitmekesisel demokraatlikus ühiskonnas, (2016), <https://www.coe.int/en/web/education/competences-for-democratic-culture>

³⁹ Nagu on sätestatud määruse (EL) nr 1288/2013 (millega luuakse „Erasmus+“: liidu haridus-, koostöö-, noorte- ja spordiprogramm) artiklis 10.

- (c) suurendada õpilaste, üliõpilaste ja õpetajate osalemist eTwinningu võrgustiku tegevuses ja piiriülese liikuvuse projektides, eriti koolide puhul;
- (d) luua rohkem kohalikke projekte, millega hariduskeskuste vahendusel suurendada teadlikkust Euroopa Liidust, eelkõige parandades otsekontakte noorte vahel.

Õpetajate ja õppetegevuse toetamine

7. Õpetajate, koolijuhtide ja akadeemilise personali jaoks tuleb luua vahendid, mis aitavad edendada ühiseid väärtusi ja pakkuda kaasavat haridust; selleks on vaja:
 - (a) võtta meetmed, mis aitavad õpetajatel, koolijuhtidel ja akadeemilisel personalil ühtekuuluvustunde arendamise teel ühiseid väärtusi edastada ja kodanikuaktiivsust edendada ja õpilaste erinevate vajadustega arvestada, ning
 - (b) edendada vahetus- ja vastastikuse õppe programme ning juhendada õpetajaid ja õppejõude ning pakkuda neile mentorlust.

Rakendusmeetmed

8. Tuleb vaadata läbi olemasolevad hariduse, koolituse ja mitteformaalse õppe valdkonna poliitilised põhimõtted ja tegevussuunad ning vajaduse korral neid muuta, et eespool esitatud soovitused ellu viia.
9. Tuleb määratleda puudujäägid ja tugevdada avalikkuse kaasalöömist, avalikkusega konsulteerimist ja andmete kogumist, et parandada tõenditel põhineva poliitika kavandamist hariduse ja koolituse sotsiaalse ja ühiskondliku mõõtme puhul.
10. Tuleb jätkata koostööd ELi hariduse ja koolituse, noorte, spordi ja kultuuri strateegilise koostöö raamistike kaudu, kasutada vastastikust õppimist ja heade tavade vahetamist eesmärgiga edendada ühiseid väärtusi.
11. Tuleb tõhusalt kasutada ELi rahastamisvahendeid, milleks on eelkõige programm „Erasmus+“, Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondid, programmid „Loov Euroopa“ ja „Kodanike Euroopa“, õiguste, võrdõiguslikkuse ja kodakondsuse programm ning programm „Horisont 2020“, eesmärgiga eespool esitatud soovitusi rakendada.

AVALDAB HEAMEELT KOMISJONI KAVATSUSE ÜLE

12. toetada liikmesriike käesoleva soovitusel sätete rakendamisel olemasolevate vahendite ja rahastuse abil, eelkõige koolidele mõeldud õpirände projektide ja eTwinningu võrgustiku kaudu;
13. toetada riiklikke ja piirkondlikke poliitilisi reforme ja tegevusi, mis viivad paremuse suunas, kasutades selleks hariduse ja koolituse valdkonna üleeuroopalise koostöö raamistikku (HK 2020) ja muid õnnestunud raamistikke;
14. töötada välja kasutatavad võrdlusnäitajad ja koostada juhendid poliitikakujundajatele ning vaadata need regulaarselt läbi ja toetada uurimis- ja teadustegevust ning huvirühmade kaasatust puuduvate teadmiste täiendamiseks;
15. hinnata käesoleva soovitusel võetud meetmete rakendamist, eelkõige HK 2020 raamistikus ning hariduse ja koolituse valdkonna ülevaate raames.

Brüssel,

*Nõukogu nimel
eesistuja*